

7. 2. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Referendum - cesta k větší legitimitě

V současné době patří mezi velmi diskutované otázky žádost vlády Spojených států o zřízení radarové základny na území České republiky.

Skóre: 0.70

Název zdroje: Lidové noviny

Datum vydání: 07.02.2007

Nadpis: Referendum - cesta k větší legitimitě

Strana: 11

Pořadí: 3

Mutace: Celostátní

Rubrika: Horizont

Autor: Pavel Šturma

Ročník: 20

Číslo: 32

Oblast: Celostátní deníky

Zpracováno: 07.02.2007 06:33

Identifikace: DCLN20070207010052 cz

Klíčová slova: právního (3x), trestné (3x), Ústava (2x), práva (2x), deliktu, právní, právo, delikty, právní úprava, mezinárodního práva, trestné činy, trestní, předpisům

JURISDIKCE

V současné době patří mezi velmi diskutované otázky žádost vlády Spojených států o zřízení radarové základny na území České republiky. Časté argumenty zastánců americké základny se odvolávají i na naše spojenecké závazky vyplývající z členství v NATO. Z pohledu mezinárodního práva je odpověď na úvodní otázku jasná. Severoatlantická smlouva (1949), ke které ČR přistoupila v roce 1999, je smlouvou o kolektivní sebeobraně v souladu s článkem 51 Charty OSN. Klíčové závazky obsahuje článek 4, podle kterého budou smluvní strany spolu konzultovat, kdykoliv je podle názoru některé z nich ohrožena územní celistvost, politická nezávislost nebo bezpečnost smluvních stran, a článek 5, podle kterého ozbrojený útok proti jedné z nich bude považován za útok proti všem. Jinak řečeno, ze Severoatlantické smlouvy nijak nevyplývá závazek členských států NATO povolovat v době míru vojenskou základnu jiných členů. Na území některých členských států se americké základny nacházejí, zatímco na území jiných nejsou. Jejich existence je však založena na jiných, a to dvoustranných smlouvách. Na druhé straně z mezinárodního práva pro ČR nevyplývá ani zákaz povolit vojenskou základnu USA. Pouze trvale neutrální státy mají povinnost nestrpět na svém území cizí vojenskou základnu.

Půjde o svrchované politické rozhodnutí České republiky, kterým se stát vzdává výkonu části svých svrchovaných práv (územní výsosti) nad prostorem základny. Z pohledu striktně právního dnes platná Ústava ČR nepředepisuje pro toto rozhodnutí konání referenda. Smlouva o základně USA, sjednaná vládou, může být schválena oběma komorami parlamentu a poté ratifikována prezidentem. V takto sporné věci, která rozděluje jak veřejnost, tak politické strany v parlamentu i slabou vládní

koalici, by však rozhodnutí občanů v referendu poskytlo podstatně větší legitimitu.

Další otázkou je pak právní režim této základny a personálu USA. Trochu se zapomíná, že již existuje právní úprava, která by se mohla použít i na uvažovanou americkou základnu v ČR. Jde o Dohodu mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil (tzv. SOFA), která platí od roku 2000 i pro Česko. Tato mnohostranná dohoda zavazuje všechny státy NATO a pro případ vysílání ozbrojených sil jedné smluvní strany ke službě na území jiné smluvní strany upravuje právní postavení těchto ozbrojených sil.

Zřejmě největší pozornost vyvolává otázka jurisdikce nad vyslanými vojáky. To řeší článek VII dohody v podobě souběžné, výlučné a přednostní jurisdikce. Základem je souběžná jurisdikce, což znamená, že vojenské orgány vysílajícího státu budou oprávněny vykonávat na území přijímajícího státu veškerou trestní a disciplinární jurisdikci, kterou jim přiznává právo vysílajícího státu, vůči všem osobám podléhajícím vojenským předpisům tohoto státu. Zároveň orgány přijímajícího státu budou oprávněny vykonávat jurisdikci nad příslušníky ozbrojených sil či civilní složky a nad závislými osobami, pokud jde o delikty spáchané na území přijímajícího státu, trestné podle práva tohoto státu. Jestliže podle výše uvedených pravidel dojde ke kolizi, tj. jurisdikci by mohly uplatňovat oba státy, postupuje se podle pravidel o přednosti. Vojenské orgány vysílajícího státu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce nad příslušníkem ozbrojených sil či civilní složky, pokud jde o delikty výlučně proti majetku či bezpečnosti tohoto státu nebo proti osobě či majetku jiného příslušníka ozbrojených sil tohoto státu, jakož i delikty spáchané při výkonu služebních povinností. V případě jakéhokoliv jiného deliktu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce orgány přijímajícího státu, tj. ČR. Jedná se zejména o trestné činy spáchané mimo základnu, proti českým občanům a jejich majetku.

Rozdílná mocenská váha partnerů

Za této situace se klade otázka, zda současná česká vláda je schopna dojednat v dvoustranné dohodě s USA lepší pravidla, než jaká jsou obsažena v mnohostranné dohodě SOFA. Na základě zkušeností z mezinárodních negociací si dovoluji o tom pochybovat. Při takových jednáních hraje roli rozdílná mocenská váha obou partnerů, kvalita vyjednávacích týmů i politická shoda, která dává vyjednávačům silný mandát. USA jistě pošlou do vyjednávání velmi kvalitní tým, který bude mít za sebou silné politické zázemí. Obávám se, že z druhé strany tomu tak nemusí být, už jen kvůli hlubokému rozdělení české politické scény v této otázce. Proto se v případě, že vůbec politické rozhodnutí ve prospěch americké základny padne, jeví jako prozíravější vtělit do dvoustranné dohody o jejím zřízení odkaz na režim obsažený v SOFA. U špatně vyjednané dohody totiž reálně hrozí, že po několika letech vyjednávání nakonec parlament nedá souhlas k její ratifikaci. To by ovšem bylo pro zájmy České republiky na dobrých spojeneckých vztazích s USA horší, než kdybychom nyní rovnou žádost o umístění radarové základny odmítli.

O autorovi: Pavel Šturma, Právnická fakulta UK